

КЛАСТЕРИЗАЦІЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

©2018 ЗЕРНОВА С. П., УНТИЛОВА Д. М., БОНДАРЕНКО О. М.

УДК 33.2964

Зернова С. П., Унтилова Д. М., Бондаренко О. М. Кластеризація регіональної економіки в умовах децентралізації

У статті досліджено роль кластерів в умовах децентралізації соціально-економічної системи України. Кластерна організація економіки регіонів є важливою ознакою їх інноваційного розвитку та умовою створення соціально-економічної системи нового рівня, який відповідав би сучасним умовам. Регіональні кластери здатні виконувати роль ефективно діючих механізмів, здатних забезпечити значний синергетичний ефект, завдяки комплексному використанню ресурсів (матеріальних, трудових, фінансових, інформаційних та ін.) певної території. Кластерна модель набуває особливого значення при формуванні організаційно-економічного механізму стратегічного управління регіональним розвитком України в умовах децентралізації. Отже, головною метою статті є дослідження впливу децентралізаційних процесів на ефективність функціонування кластерів та соціально-економічний розвиток регіонів України.

Ключові слова: кластер, децентралізація управління, синергія, конкурентоспроможність, регіональна соціально-економічна система, державне регулювання регіонального розвитку.

Рис.: 1. **Бібл.:** 12.

Зернова Світлана Пилипівна – викладач кафедри економічної теорії, Одеська національна академія зв'язку ім. О. С. Попова (вул. Ковальська, 1, Одеса, 65029, Україна)

E-mail: lana-gr@ukr.net

Унтилова Діна Михайлівна – студентка, Одеська національна академія зв'язку ім. О. С. Попова (вул. Ковальська, 1, Одеса, 65029, Україна)

E-mail: dina.untilova@mail.ru

Бондаренко Олена Михайлівна – кандидат філософських наук, старший викладач кафедри менеджменту та маркетингу, Одеська національна академія зв'язку ім. О. С. Попова (вул. Ковальська, 1, Одеса, 65029, Україна)

E-mail: 7871996@gmail.com

УДК 33.2964

Зернова С. Ф., Унтилова Д. М., Бондаренко Е. М. Кластеризация региональной экономики в условиях децентрализации

В статье исследована роль кластеров в условиях децентрализации социально-экономической системы Украины. Кластерная организация экономики регионов является важным признаком их инновационного развития и условием создания социально-экономической системы нового уровня, который отвечал бы современным условиям. Региональные кластеры способны выполнять роль эффективно действующих механизмов, способных обеспечить значительный синергетический эффект, благодаря комплексному использованию ресурсов (материальных, трудовых, финансовых, информационных и др.) определенной территории. Кластерная модель приобретает особое значение при формировании организационно-экономического механизма стратегического управления региональным развитием в условиях децентрализации. Таким образом, главной целью статьи является исследование влияния децентрализационных процессов на эффективность функционирования кластеров и социально-экономическое развитие регионов Украины.

Ключевые слова: кластер, децентрализация управления, синергия, конкурентоспособность, региональная социально-экономическая система, государственное регулирование регионального развития.

Рис.: 1. **Библ.:** 12.

Зернова Светлана Филипповна – преподаватель кафедры экономической теории, Одесская национальная академия связи им. А. С. Попова (ул. Кузнечная, 1, Одесса, 65029, Украина)

E-mail: lana-gr@ukr.net

Унтилова Дина Михайловна – студентка, Одесская национальная академия связи им. А. С. Попова (ул. Кузнечная, 1, Одесса, 65029, Украина)

E-mail: dina.untilova@mail.ru

Бондаренко Елена Михайловна – кандидат философских наук, старший преподаватель кафедры менеджмента и маркетинга, Одесская национальная академия связи им. А. С. Попова (ул. Кузнечная, 1, Одесса, 65029, Украина)

E-mail: 7871996@gmail.com

UDC 33.2964

Zernova S. P., Untilova D. M., Bondarenko O. M. The Clustering of the Regional Economy in the Conditions of Decentralization

The article researches the role of clusters in the conditions of decentralization of the socio-economic system of Ukraine. The cluster organization of the regional economy is an important sign of their innovative development and a condition of creation of the socio-economic system of a new level which would correspond to the current conditions. The regional clusters are able to act as efficient mechanisms capable of providing significant synergies through the integrated use of resources (material, labor, financial, information, etc.) of a certain territory. The cluster model becomes particularly important in the formation of the organizational and economic mechanism for strategic management of the regional development in the context of decentralization. Thus, the main purpose of the article is to research the influence of decentralization processes on the efficiency of functioning of clusters and the socio-economic development of regions of Ukraine.

Keywords: cluster, decentralization of management, synergy, competitiveness, regional socio-economic system, the State regulation of regional development.

Fig.: 1. **Bibl.:** 12.

Zernova Svetlana P. – Lecturer of the Department of Economic Theory, Odesa National Academy of Telecommunications named after A. S. Popov (1 Kovalska Str., Odesa, 65029, Ukraine)

E-mail: lana-gr@ukr.net

Untilova Dina M. – Student, Odesa National Academy of Telecommunications named after A. S. Popov (1 Kovalska Str., Odesa, 65029, Ukraine)

E-mail: dina.untilova@mail.ru

Bondarenko Olena M. – PhD (Philosophy), Senior Lecturer of the Department of Management and Marketing, Odesa National Academy of Telecommunications named after A. S. Popov (1 Kovalska Str., Odesa, 65029, Ukraine)

E-mail: 7871996@gmail.com

Сьогодні суспільство перебуває у стані бурхливого, стрімкого розвитку. Зміни відбуваються швидкими темпами і стосуються всіх сфер людської діяльності. Разом з новими і позитивними

реформами приходять і нові проблеми або ж загострюються старі. І відображаються вони, перш за все, на економіці країн, що змушує останні шукати все нові та нові можливі рішення цих проблем.

Особливо актуальною стає проблема створення діючих економічних механізмів, здатних ефективно адаптуватися до умов зовнішнього середовища, котрі динамічно змінюються.

Саме тому в соціально-економічному розвитку будь-якої країни зростає значення окремих територіальних утворень, у межах яких функціонують підприємства.

В умовах глобалізації економіка майже кожної країни зазнає кардинальних змін, традиційний підхід до управління економікою поступається кластерному, який цілком заслужено претендує на лідерство. Даний підхід дає реальну можливість отримати максимальний ефект від тісної взаємодії підприємств і організацій різних галузей та секторів економіки.

Важливу роль в забезпеченні національної конкурентоспроможності відіграють регіональні кластери. Кластери – явище нове, унікальне в економіці всього світового господарства. Україна порівняно нещодавно стала на шлях кластеризації. На основі всебічного аналізу багатьох вітчизняних і закордонних наукових праць [1–3; 7; 8; 10–12] виявлено, що недостатньо розглянуто проблему кластеризації регіональної економіки в умовах децентралізації, що і стало метою даної статті.

Вперше про кластер як механізм розвитку економіки заговорив М. Портер. За його визначенням, кластер – це група географічно сусідніх взаємозалежних компаній і пов'язаних з ними організацій, які діють у певній сфері, характеризуються спільною діяльністю та взаємно доповнюють одна одну [10]. Отже, кластер – це, *по-перше*, новий елемент у структурі конкурентоспроможності; *по-друге*, неформальне об'єднання підприємств; *по-третє*, фірми – учасники кластера пов'язані та взаємодіють між собою, територіально близькі, спеціалізовано спрямовані, мають спільні мету, можливості та загрози.

Кластер як стійке партнерство взаємопов'язаних підприємств, установ та організацій може мати потенціал, який перевищує просту суму їх потенціалів. Це збільшення є результатом співпраці й ефективного використання можливостей партнерів у тривалому періоді, поєднання кооперації та конкуренції. Мова йде про певний синергетичний ефект кластерів, підприємства виграють, адже мають можливість ділитися позитивним досвідом і знижувати витрати, спільно використовуючи одні й ті ж самі послуги, інфраструктуру, господарські зв'язки.

Синергетичний ефект у кластері формується завдяки ефектам від: приросту грошових коштів шляхом додавання грошових потоків компаній, що входять до кластера; нагромадження й обміну інтелектуальним капіталом; спільного використання інфраструктурних об'єктів; зниження транзакційних витрат.

Кластери дають змогу підвищити продуктивність фірм та галузей; збільшити здатність до іннова-

цій, а також стимулюють нові види бізнесу, що підтримують ці самі інновації та розширюють межі кластера, створюють умови для зростання інвестиційної привабливості та залучення іноземних інвестицій в регіон.

Кластер виступає як територіально-виробнича форма інтеграції економічних суб'єктів у певній галузі чи сфері. Учасники взаємодіють між собою, надають взаємну підтримку, що приводить до зростання їх конкурентоспроможності, збільшення інновацій, а отже, в цілому – до отримання учасниками кластера конкурентних переваг. До того ж, наявність одного успішного кластера в регіоні часто викликає появу інших, забезпечуючи підвищення конкурентоспроможності регіонального ринку.

Однією з особливостей кластерів є наявність широкого кола учасників різних сфер діяльності, основними з яких є:

- ✦ підприємства, які випускають кінцеву продукцію;
- ✦ постачальники спеціалізованих факторів виробництва і сервісних послуг;
- ✦ підприємства, що обслуговують галузі загального користування (транспортну, енергетичну);
- ✦ організації ринкової інфраструктури (страхові, кредитні, аудиторські);
- ✦ освітні та науково-дослідницькі установи;
- ✦ фінансові інститути;
- ✦ організації інноваційної інфраструктури.

Переваги від взаємодії учасників кластера проявляються у вигляді:

- ✦ обмеження витрат на транспортування та зв'язок;
- ✦ зростання прибутковості та конкурентоспроможності виробництва (причому як окремих компаній, так і їх альянсів);
- ✦ мінімізації витрат на впровадження інновацій;
- ✦ численних маркетингових та інформаційних послуг.

Кластерний підхід представляє собою новий погляд на національну економіку та економіку регіонів. У межах кластера відбувається діалог нового типу між підприємствами, органами управління та іншими організаціями (університети, школи, фінансові інститути), ефективність якого підтверджена практикою багатьох країн [3].

В Україні також постало питання про необхідність застосування кластерного підходу для поліпшення економічного розвитку регіонів держави. У 1998 р. за ініціативою економіста Вольфганга Прайса (США) в Україні вперше спробували застосувати концепцію кластерів, яка в той час була абсолютно новою для нашої країни. Ідею створення кількох кластерів – швейного, будівельного і агропромислового – підтримала Хмельницька обласна адміністрація на початку 1998 р. Для розвитку кластерів була

створена неурядова громадська організація «Поділля Перший».

Особливо популярними стали туристичні кластери, їх розвитку посприяла сама подільська місцевість, багата на природні ресурси. Найкращими у цій галузі є туристичний кластер м. Кам'янець-Подільського, а також наймолодший на Поділлі – кластер еко-агротуризму «Оберіг».

У 2003 р. в смт Рокитне на Рівненщині було створено кластер деревообробки «Полісся Рокитнівщини». Успішно розвивається створений у 2004 р. туристичний кластер «Сузір'я» на Івано-Франківщині.

Завдяки реалізації проекту «Розвиток приватного підприємництва в північних регіонах Рівненської області» у 2009 р. був утворений регіональний агропромисловий інноваційний кластер «Агроінновації».

Досвід використання кластерних моделей організації виробництва в регіонах України ще незначний, а формування кластерів носить спонтанний характер. Ці структури ще дуже вразливі та нестійкі та навряд можуть зрівнятися зі справжніми кластерами з добре налагодженою системою взаємозв'язків. Проте умови і потенціал є, і при їх правильному використанні можна досягти позитивних результатів.

Аби краще зрозуміти суть регіональних кластерів, варто дослідити процес розвитку регіональної економіки України взагалі. На сьогодні її роль неабияк зросла. Пояснюється це тим, що будь-яка проблема, що виникає в процесі перебудови, тісно пов'язана з впливом певних регіональних факторів і умов. Регіональна економіка представляє собою систему суспільно-економічних відносин, що історично склалися у межах областей держави і є сукупністю взаємопов'язаних ланок, які забезпечують її цілісність і стійкість як на макро-, так і на мікрорівні. Можна сказати, що це комплекс галузей з виробництва товарів і надання послуг. Але якщо розглядати дане поняття ширше, то регіональна економіка – це система не тільки виробничих відносин, а й форм і методів організації виробництва та управління регіоном у комплексі.

Існує ряд проблем, вирішення яких покладається на регіональну економіку:

- ✦ розробка регіональних програм економічного і соціального розвитку;
- ✦ розробка дієвого механізму реалізації та моніторингу виконання положень цих програм;
- ✦ створення позитивного іміджу регіонів;
- ✦ створення ринкової інфраструктури;
- ✦ розвиток підприємництва.

Питання регіональної політики в Україні регулюються низкою нормативно-правових актів, найважливішими серед яких є закони України «Про засади державної регіональної політики», «Про стимулювання розвитку регіонів», «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про Генеральну схему планування

території України» [4–6], «Про державні цільові програми», «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного та соціального розвитку України» тощо. Серед нормативно-правових актів, які мають визначити принципи формування державної політики у сфері кластерного розвитку економіки, ключова роль належить «Концепції створення кластерів в Україні», проект якої був розроблений у 2008 р. У проекті визначаються фактори, які чинять дестимулюючий вплив на процес кластеризації регіональних економічних систем в Україні.

Зараз у світі панують дві тенденції – глобалізація та регіоналізація. Незважаючи на протилежність цих понять, між ними існує тісний зв'язок.

Глобалізація – це складний і суперечливий процес, який не приводить до вирівнювання економічного розвитку різних країн. Проте жодна країна не в змозі досягти суттєвого економічного підйому, якщо не буде активно брати участь у світовій економічній системі. Але загальне вирішення соціально-економічних проблем у глобальному масштабі можливе лише при усвідомленні ролі регіонального розвитку кожної країни, рівень якого визначає позиції країни на світовій арені. У цих умовах постає завдання створення організаційно-економічного механізму стратегічного управління регіональним розвитком [7–9]. На *рис. 1* представлено схему цього механізму.

Здобувши незалежність у 1991 р., Україна вийшла на шлях перетворень, метою чого стала кардинальна зміна всього, що нагадувало минуле. Влада обіцяла, народ чекав, проте дива так і не сталося. Причин цьому безліч, серед них слід виділити некомпетентність органів державного управління і той факт, що українське суспільство було зовсім неготовим до таких вкрай кардинальних перетворень. І як результат, Україна і досі так і не здобула омріяного процвітання.

Динаміка економічного розвитку кожного регіону визначається станом економічних процесів у країні загалом, а саме: тривалим періодом економічного спаду, труднощами переходу до ринкових відносин і перетвореннями в системі державного управління.

Незважаючи на потужний економічний потенціал, величезні можливості для стабілізації та поживлення господарської діяльності, в Україні непомітні суттєві позитивні зрушення. Регіони розвиваються нерівномірно, проте жоден з них не досяг високого рівня розвитку. Нераціональне використання економічного потенціалу зумовлене певними факторами, а саме: недостатня увага до регіональних проблем, до існуючих диспропорцій у розміщенні продуктивних сил.

Серед основних проблем, які заважають інтенсивному розвитку регіонів України, виділяють:

- ✦ невідповідність між природними і трудовими ресурсами, з одного боку, та рівнем розвитку господарської діяльності та її територіальною організацією – з іншого;

Рис. 1. Організаційно-економічний механізм стратегічного управління регіональним розвитком в Україні

- ✦ надзвичайно щільну концентрацію продуктивних сил у високоіндустріальних районах;
- ✦ недостатній розвиток транспортної системи;
- ✦ складність формування ринкового середовища через надмірну залежність від рішень регіональної влади з приводу приватизації та розвитку приватного бізнесу;
- ✦ недостатню дієвість державної регіональної політики.

Україна переживає не найкращі часи, повсюдно панує криза: спад виробництва, інфляція, зубожіння населення. Ситуація складна і потребує грамотних та дієвих реформ. І в цих умовах українська влада визнає необхідність запровадження процесу децентралізації, який передбачає створення фінансово незалежних громад, які зможуть самостійно і на належному рівні утримувати заклади охорони здоров'я, культурно-освітні заклади, дороги та інфраструктуру.

Під час децентралізації управління найважливішим принципом виступає субсидіарність, яка передбачає передачу повноважень на прийняття рішень з центрального на нижчі організаційні рівні з відповідним фінансовим забезпеченням [11; 12]. Тобто, відбувається передача повноважень вирішувати місцеві проблеми на низовий рівень, рівень громад, а також забезпечення їх власними фінансовими ресурсами, які дадуть їм можливість ці проблеми вирішувати. Європейський та світовий досвід довели, що місцеві проблеми ефективно вирішуються лише на місцевому рівні. Візьмемо, наприклад, Швецію, рівень та якість життя населення якої набагато вищий, ніж в Україні, а там, своєю чергою, спостерігається дуже високий ступінь децентралізації. Отже, децентралізація представляє собою реальний шлях до підвищення якості життя населення в регіонах України.

Відомо, наскільки важливими є роль кластерів у розбудові ефективної регіональної економіки та необхідність проведення процесу децентралізації влади в Україні. Ці два явища вкрай потрібні українській економіці, особливо, якщо розглядати їх у взаємозв'язку.

Через кризу в Україні визначено низькі темпи підвищення конкурентоспроможності промисловості, ефективності виробництва та інноваційного розвитку. До того ж, недостатня конкурентоспроможність промисловості є однією з основних загроз національній безпеці країни. Найоптимальнішим варіантом подолання цих проблем є комплексне використання ресурсів держави, регіонів та приватного бізнесу з метою підвищення інноваційно-інвестиційного розвитку промисловості. Дане поєднання найефективніше проявляється в регіональних кластерах.

Надання органам місцевого самоврядування права ухвалювати рішення стосовно фінансування та управління територіями з урахуванням їх особливостей приведе до зростання їх ролі та можливостей у сфері формування регіональних кластерів як одного з чинників соціально-економічного зростання.

Кластерні структури здатні залучати фінансові ресурси з різних джерел. Величина фінансового капіталу та його структура впливають на всі сторони діяльності кластера та визначаються особливостями його створення та діяльності; інноваційною спрямованістю; значенням у функціонуванні регіону; внутрішніми і зовнішніми факторами.

Традиційно кошти кластера поділяються на власні, позикові та залучені. Власними джерелами виступають: кошти статутного, амортизаційного фондів, нерозподілений прибуток підприємства-реалізатора, власні кошти одноосібних виробників та кошти координаційного центру від основної діяльності. До позикових і залучених джерел формування фінансового капіталу відносять: кошти суб'єктів підприємницької діяльності, що не є безпосередніми

членами, проте можуть бути учасниками кластера, кошти населення, іноземні інвестиції, бюджетні асигнування під реалізації регіональних програм у межах кластера, ресурси банків та небанківських фінансово-кредитних установ, кредиторську заборгованість, залучені кошти венчурних фондів та «бізнес-ангелів».

Венчурний капітал закордонні науковці вважають одним із найбільш ефективних інвестиційних інструментів для просування великих технологій та реалізації кластерних ініціатив. Це більш раціональний механізм для інвестицій, ніж боргове фінансування, тому що венчурний капітал зацікавлений в успіху фірми і бере активну участь у її подальшому розвитку.

Позитивний вплив на формування фінансового капіталу кластера чинить участь у його складі банківських та небанківських фінансово-кредитних установ, що гарантує вчасне фінансування діяльності його суб'єктів із мінімальним ризиком. Банк у складі кластера має виконувати функцію інвестора та повноцінного партнера, а не кредитора, і відповідно до цього брати участь у всіх проектах кластера, виконуючи також функцію стратегічного управління фінансами структури. Базовими елементами кластера виступають малі та середні підприємства, кредитні джерела фінансування для них часто є малодоступними у зв'язку з їхньою вартістю та умовами залучення – це і пояснює доцільність наявності банків у складі кластера.

Досвід застосування кластерних моделей розвитку територій в різних країнах довів необхідність активної ролі в процесах кластеризації економіки державних та місцевих органів влади. Держава, в особі різних державних органів влади, всіляко підтримує кластерні утворення, у тому числі й фінансово. На неї покладаються функції нормативно-правового регулювання створення та функціонування кластерів, фінансово-економічної та інформаційної підтримки їх діяльності. Враховуючи специфіку кожного регіону, організаційні, фінансові та інформаційні функції, а також функції нормативно-правового регулювання повинні здійснювати регіональні органи управління.

Кластерні об'єднання все частіше почали включати в себе органи місцевого управління, що посилює ефективність їх діяльності. В умовах децентралізації, коли регіони отримують відносну самостійність, особливо у сфері фінансування, симбіоз місцевої влади та підприємств стає ще ефективнішим.

Регіони, володіючи відносною фінансовою незалежністю, отримують можливість направляти фінансові потоки в розвиток кластерних угруповань. Даний вид інвестицій з боку держави, безперечно, є ефективним і здатним себе окупити, адже кошти спрямовуються не на чергове роздування фіктивного капіталу, а в реальний сектор економіки, у розвиток виробництва, що несе за собою чимало позитивних наслідків для регіонів і країни в цілому.

Функціонування кластера неможливе без наукових закладів, що займаються розробкою інновацій. Інноваційна спрямованість в кластерах є рисою, яка відрізняє його від будь-яких інших економічних утворень. Тому науково-дослідним установам в даних об'єднаннях відводиться особлива роль. Орієнтація на кластери з боку наукових і навчальних закладів, своєю чергою, стимулює їх діяльність в плані активізації наукових розробок, спрямованих на потреби виробництва. Укладення партнерських угод на взаємовигідних умовах між місцевими органами влади, вищими навчальними закладами та науково-виробничими організаціями також покладається на державу. В умовах децентралізації створення інноваційних кластерів відбуватиметься за рахунок місцевих бюджетів, а також приватних коштів бізнесу.

Кластерна форма економічної діяльності дозволяє досягти максимальної ефективності функціонування всіх суб'єктів кластера, адже вони об'єднані загальною метою, мають спільні зв'язки, доступ до ринку ресурсів та ринку збуту. Але без участі держави, особливо на регіональному рівні, неможливе ані створення, ані ефективне функціонування кластерів.

Особливу увагу варто звернути на соціальний аспект ефективної діяльності кластерів. Адже кластерна організація несе чимало переваг не лише для учасників кластерів, але й для населення регіонів. Основними з них є:

- ✦ збільшення кількості робочих місць, найголовніше – місць, які потребують працівників високої кваліфікації, що, своєю чергою, стимулює людей отримувати вищу освіту, підвищувати рівень знань, кваліфікації;
- ✦ сприяє збільшенню податкових надходжень в бюджет і дає змогу державі розширювати напрямки фінансування соціальної сфери;
- ✦ приводить до зростання заробітної плати та доходів населення, це підвищує загальний попит на товари й послуги, що веде за собою розширення виробництва;
- ✦ розвиток наукового потенціалу регіону завдяки входженню науково-дослідних установ до складу кластера;
- ✦ розвиток регіональної інфраструктури як невід'ємного атрибута якісного життя населення.

ВИСНОВКИ

Одним з найефективніших підходів до успішного розвитку економіки є кластерний підхід, який базується на отриманні максимального синергетичного ефекту від функціонування господарських систем на основі тісної взаємодії підприємств та організацій.

Головну роль в забезпеченні національної конкурентоспроможності відіграють регіональні класте-

ри. Особливо актуальним питання створення і розвитку кластерів виявилось в умовах децентралізації.

Одним із основних факторів, який визначає успішність функціонування кластерів у регіонах, є потужна законодавча та урядова підтримка на регіональному й національному рівнях. В умовах децентралізації масштаби взаємодії підприємств і регіональних органів управління значно розширюються. Основними джерелами формування фінансового капіталу кластерів повинні бути державні кошти (52%) (особливо об'єднань, які працюють в наукоємних галузях), кошти інвестиційних фондів та венчурних компаній.

В Україні, в умовах децентралізації влади та отриманні відносної самостійності, насамперед у сфері фінансів, можна розраховувати на більш відповідальне ставлення до питання підтримки кластерів з боку регіональних органів управління.

Варто зазначити, що діяльність кластерів, своєю чергою, справляє позитивний ефект на соціально-економічний розвиток регіонів, а саме: створення конкурентоспроможних підприємств, збільшення кількості робочих місць, зростання потенціалу, розбудова соціально-економічної інфраструктури, налагодження співпраці між органами влади та представниками бізнесу, формування спільного бачення на майбутнє регіону. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Буснюк С. В. Фінансовий капітал кластерів: особливості формування та використання : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08. Луцьк, 2015. 229 с.

2. Войнаренко М. П., Рибчинська Л. А. Роль кластерної політики у формуванні інноваційного потенціалу регіону. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія «Економічні науки»*. 2011. № 3. Т. 2. С. 46–53.

3. Звіт про конкурентоспроможність регіонів України 2011 // Фонд «Ефективне Управління» за підтримки Всесвітнього економічного форуму. Київ, 2012. 205 с. URL: http://www.compet.kh.gov.ua/images/doc/Presentation_Competitiveness_report_2011_ua.pdf

4. Закон України «Про засади державної регіональної політики» від 05.02.2015 р. № 156-VIII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/156-19>

5. Закон України «Про стимулювання розвитку регіонів» від 08.09.2005 р. № 2850-IV. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2850-15>

6. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 р. № 280/97-вр. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр>

7. Терешко Ю. В., Тардаскіна Т. М., Богатирьова Л. Д. Особливості розвитку Інтернет-стартапів в Україні: реалії і перспективи. *Актуальні проблеми економіки*. 2015. № 12. С. 435–443.

8. Гавалешко С., Котик І. Основні проблеми та перспективи розвитку регіонів України на сучасному етапі. URL: http://www.rusnauka.com/18_EN_2009/Economics/48861.doc.htm

9. Офіційний державний сайт «Децентралізація в Україні». URL: <http://decentralization.gov.ua/>

10. **Портер М. Е.** Конкуренция. М. : Издательский Дом «Вильямс», 2005. 608 с.

11. **Соколенко С. І.** Кластери в глобальній економіці. Київ : Логос, 2004. 848 с.

12. **Кузьменко Л. М., Солдак М. О.** Децентралізація управління як фактор забезпечення модернізації промисловості України. *Управління економікою: теорія та практика*. 2015. № 7. С. 42–51.

REFERENCES

Busniuk, S. V. "Finansovyi kapital klasteriv: osoblyvosti formuvannia ta vykorystannia" [Financial capital of clusters: peculiarities of formation and use]: *dys. ... kand. ekon. nauk* : 08.00.08, 2015.

Havaleshko, S., and Kotyk, I. "Osnovni problemy ta perspektyvy rozvytku rehioniv Ukrainy na suchasnomu etapi" [The main problems and prospects of the development of regions of Ukraine at the present stage]. http://www.rusnauka.com/18_EN_2009/Economics/48861.doc.htm

Kuzmenko, L. M., and Soldak, M. O. "Detsentralizatsiia upravlinnia yak faktor zabezpechennia modernizatsii promyslovosti Ukrainy" [Decentralization of management as a factor for providing modernization of Ukrainian industry]. *Upravlinnia ekonomikoju: teoriia ta praktyka*, no. 7 (2015): 42-51.

[Legal Act of Ukraine] (1997). <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр>

[Legal Act of Ukraine] (2005). <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2850-15>

[Legal Act of Ukraine] (2015). <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/156-19>

Ofitsiinyi derzhavnyi sait «Detsentralizatsiia v Ukraini». <http://decentralization.gov.ua/>

Porter, M. E. *Konkurentsiiya* [Competition]. Moscow: ID «Vilyams», 2005.

Sokolenko, S. I. *Klasteri v hlobalnii ekonomitsi* [Clusters in the global economy]. Kyiv: Lohos, 2004.

Tereshko, Yu. V., Tardaskina, T. M., and Bohatyryova, L. D. "Osoblyvosti rozvytku Internet-startapiv v Ukraini: realii i perspektyvy" [Features of the development of Internet-startups in Ukraine: the realities and prospects]. *Aktualni problemy ekonomiky*, no. 12 (2015): 435-443.

Voinarenko, M. P., and Rybchynska, L. A. "Rol klasternoi polityky u formuvanni innovatsiinoho potentsiala rehionu" [The role of cluster policy in shaping the innovation potential of the region]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Seriia «Ekonomichni nauky»*. Vol. 2, no. 3 (2011): 46-53.

"Zvit pro konkurentospromozhnist rehioniv Ukrainy 2011" [Report on the Competitiveness of Ukrainian Regions 2011]. Fond «Efektyvne Upravlinnia» za pidtrymky Vsesvitnyoho ekonomichnoho forumu. http://www.compet.kh.gov.ua/images/doc/Presentation_Competitiveness_report_2011_ua.pdf